

Fehérgallérosok panoptikuma

Merész párhuzamok · Brecht mintha ismerte volna a XXI. század Magyarországot

Nemcsak Brecht, hanem a XX. századi színház soha nem látott sikertörténete fűződik a Dreigroschenoper, a nálunk többnyire Koldusopera címen játszott zenés darabhoz. 1928-as ősbemutatójának másnapján egyik kritikusa ötszázas szériát jóslt az előadásnak, de a diadalmenet napjainkig tart. Egy év leforgása alatt mintegy 120 színházban tűzték műsorra, és 4200 alkalommal játszották. Persze, oroszlánrész jutott ebben a mű zeneszerzőjének, Kurt Weillnak, aki a mámorító népszerűsége miatt tett songokat írt. „Egész Berlin Dreigroschenoper-lázban égett – emlékezett a zeneszerző felesége, a bemutató Kocsma Jennyjének alakítója, Lotte Lenya. – Még az utcán is énekeltek.”

S Z Í N H Á Z

■ METZ KATALIN

A Háromgarasos opera nem kevésbé népszerű mifelénk, előbb-utóbb majd minden színház műsorára tűzi. Most az Örkény Színház mutatta be Bagossy László rendezésében – A filléres opera címen – a hagyományoktól merőben eltérő módon. A Mácsai Pál művészeti vezetése alatt szemlátomást megújuló, sok fiataalt foglalkoztató, kiskörűti teátrum – megcélzott szellemiségéhez híven – mélyebb vizek felé evez. A Brecht-mű már-már tradicionális gengszterromantikájának ellenében úgy teszi korszerűvé az előadást, hogy fehérgalléros, csokor-nyakkendőös bűnözők, nagystélyis prostituáltak világába vezet. Horesnyi Balázs néhány töltött székkel, faragott kanapéval, a háttérben bársonydrapériával ellátott szalonjában szmokingos-plasztronos gengszterek, mélyen kivágott, mai alkalmi ruhákba bújtatott, amúgy romlott hölgyek páváskodnak Remete Kriszta jelmezeiben. Ki ne asszociálna a bankárvilág-Magyarországra? A korrupciós ügyek dűsgazdagjainak partijaira? A finom kelmék mögött rejlő morális züllöttségre, a hirtelen fölkapaszkodott szalonjaiban zajló ügyletekre-üzletekre-üzelmekre? Soha ennél idősebb és bátrabb színházi lá-

tásmódot. Micsoda dráma feszül abban a különös egybeesésben, amit Bagossy László a XVIII. század eleji John Gay The Beggar's Operájának, s a belőle inspirálódó Brecht Dreigroschenoperjének a XXI. század Magyarországra vetítve játszat az Örkény Színházban!

Bagossy László rendezése annál is erőteljesebb, mert nem él a szokványos parodizálás olcsó eszközeivel, olyannyira visszafogott és elegáns, hogy mélységet ad az előadásnak. A nézők persze nem erre készültek föl, mikor a színház küszöbét átlépték, s egy „vagány” Koldusoperára váltottak jegyet; sokan bizonyára értetlenül fogadják a minimális mozgásra, merev beállításra redukált színpadi történetet, ám, ha egy kicsit is elgondolkoznak... Messzemenően partnerek ebben a színészek. A rendező az áttekinthetőség kedvéért a hagyományosnál több kommentárral bízta meg a Mácsai Pál alakította Kikiáltót, aki az Eörsi István fordította librettó szerzői utasításait a színpad szögletébe húzódva, tárgyilagos hangon mondja föl, mintegy továbbgördítve (s olykor értelmezve) a cselekményt. Maga is plasztronos szmokingban. A halk szavú kommentár nyomtatékosítja a szalonbéli „úri” társaság és a brechti szöveg kontrasztját, ami a jelenkoriságra való utalást illeti. Szeles László minden hájjal megkent, gengszter-bárgú-

Mácsai Pál

nárja gúnyos mosollyal a szája szögletében, olykor vállveregetéssel hiteti el velünk – Késes Mackie látogat-előkelősége mögött – a bandavezér mindenre elszántságát és veszületett romlottságát. Sokatmondó az érzélgős-bárgyú Tigris Brownt alakító Csúja Imrével szembeni leereszkedő viselkedése, vagy amiként az estélyi ruhában magakellett, ám egymásnak esve „előkelőségből” nyomban kivetkőző Hámori Gabriella (Polly) és Járó Zsuzsa (Lucy), a két elárult feleség hajbakapós jelenetében kettejüket cinikusan nyugtatgatja. Bandavezérségét öltözköztető is jelzi: szmokingjához mai sztárookra hajazó, flitteresen csillámló feketeselyem inget visel. Mintás selyemmellényt öltött magára a koldusokat kiképző, mafiába szervező Peachum, alias Végvári Tamás is, a társaságban visszafogottan viselkedő, nagyformátumú bűnöző. Felesége szerepében Für Anikó takarékos gesztusaival, biztos mozdulataival nagyravágó, jómódbban lubickoló, fölényes társasági hölgyet játszik, aki tisztában van vele, miből származik a jólétét biztosító vagyon, ám a jelenlévők karéjában elsőnek érzi magát a társasági ranglétrán. Bagossy színvételében a szokásosnál kevesebb

nyomatékot kap a két vetélkedő fiatal nő, Hámori Gabriella Pollyja így is meglepő intenzitással vedlik át elkenyézett, estélyi ruhás szeretőből céltudatos és kíméletlen üzletasszonnyá, Járó Zsuzsa Lucy-szerepe ebben az előadásban már „soványabb”, igazából Mackie lelepleződésének, s a két asszony egymásnak rontó nagyjelenetére korlátozódik amúgy vehemens föllépése. Pogány Judit Kocsma Jennyjén a sokat látott-megélt prostituált rafinériáját érezni. Csukor Balázs (Walter), Pletl Zoltán (Robert) néhány kimért mozdulattal is pontosan jelzik, „gengszteralattvalókként” elértik Mackie, majd Polly minden utasítását. Dömötör András (Smith) szmokingos eleganciája mögött ott érezni a jól palástolt romlottságot és az ambíciót, Jaross Viktória bordélyházi Dollyja kellőképpen ál-úrihölgy. Az új színrevitel óhatatlanul sok húzással, jelenetelhagyással, s még több játéklehetőséggel (szándékos) megvonásával járt, tudatosan döntötte el, hogy a népszerű, igen csak mozgalmass-temperamentumos (s egyben hálás) jelenetek már-már mozdulatlanra dermesztésével vállalja a kockázatot a dinamizmust elváró közönséggel szemben. (S valljuk meg, némelykor „le is ül” az előadás.) A teljes erőbedobással énekelt, híres songok azonban vélhetőleg kárpótolják azokat is, akik a fentiek okán hiányt éreztek, annál is inkább, mert Legendy László karmester keze alatt meglevenedik Kurt Weill halhatatlan muzsikája. A kritikus hittel vallja, hogy tartalmasságában, merész mondandójában többet nyújtott a produkció, mint a már-már andalítóan tradicionális vagányromantikában fogant elődei.

(Kurt Weill–Bertolt Brecht: A filléres opera. Örkény Színház. Rendezte: Bagossy László)